

Kongre seçimlerinden sonra Trump ile ABD iç ve dış siyaseti

Şanlı Bahadır Koç

Ara seçimler için katılımın son 100 yılın en yükseği olan seçimde Demokratlar Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğu ele geçirdi (35 kazanım) ama Senato'da harita dezavantajının da etkisiyle biraz daha gerilediler (2-4 kayıp). Beklenen "mavi dalga" pek gerçekleşmedi ama başarısız da sayılmazlar. Sonuçta ülke yönetimindeki Cumhuriyetçi tekeli kırdılar, bazı valilikler kazandılar, Teksas gibi rakip kalelerde yine yenilseler bile "bayrak gösterdiler." Ama Florida ve Ohio gibi başkanlık seçimi için hayati eyaletlerde sorunları var.

Başkanlık seçiminin olmadığı yıllardaki Kongre seçimlerinde tarihi olarak zaten Başkan'ın partisi kaybediyor. Trump'lı Cumhuriyetçilerin kaybı tarihi normalin dışında değil. Örneğin Obama'lı Demokratlar 2010'da bunun iki katına yakın kayıp vermişti. Kaldı ki, Trump gibi tartışmalı ve sorunlu bir başkanın daha büyük kayıplara uğraması beklenirdi. Trump yenilmez değil elbette, ama 2020'de kolay lokma olmayacağını kanıtlamış olabilir.

Seçim ülkedeki kutuplaşmanın daha da arttığını gösterdi. Bu Trump'dan çok önce başlamıştı ama Trump bunu daha da keskinleştirdi. Trump'ın beyaz tabanı(potansiyel olarak) yarıdan çok az büyük ve ama giderek (her seçimde yaklaşık %2) küçülüyor. Bu taban heyecanlı, dayanıklı ve özellikle ekonomi kötüleşmezse pek aşınmayacak gibi görünüyor. Fakat ya ekonomi bozulursa? O zaman bile ayakta kalabilir ama tabii daha zor. Trump ve Cumhuriyetçiler'in bir kozu da başkanlık seçim sisteminin ("electoral college") onlar için biraz avantajlı olması: Unutmayalım ki, son iki Cumhuriyetçi Başkan da rakiplerinden daha az oy alarak seçildiler.

Cumhuriyetçiler'n özellikle siyahların oy kullanmasını zorlaştıran adımları ("voter suppression"), seçim bölgelerini istedikleri gibi çizerek avantaj kazanmaları ("gerrymandering"), örneğin California'nın Senato'da kendinden 15-20 kat az nüfusa sahip eyaletlerle aynı sayıda senatörü olması onlara oylarının

ötesinde güç veriyor. Bu arada Yüksek Mahkemede’de çoğunluklar ve bu bir ihtimal daha da perçinlenebilir.

Ama Cumhuriyetçi Parti’de kültürel muhafazakar kırsal kesimle müreffeh şehirlilerin koalisyonu çatırdıyor. Öte yandan beyaz işçi sınıfı (bu ABD’de üniversite altı eğitimi olanlar demek) Demokratlar’dan kaçıyor. Giderek daha çok, eğitilmiş kadınlar, şehirliler, azınlıklar, gençler, denize yakın eyaletler ve daha az derecede olmakla beraber beyaz yakalılar Demokrat Parti’de, beyaz erkekler, yaşlılar, kırsal ve iç kesim, sınırlı eğitilmişler Cumhuriyetçi Parti’de toplanıyor. Beyaz kadınlar tam ortadan bölünmüş durumdadır. Toplamda kadınlarda durumun % 60-%40 Demokratlar lehine olduğu düşünüldüğünde bu ilgi çekici. 2020’de esas savaş alanı burası olabilir. Bir diğeri de beklenmedik şekilde Trump’ın başkanlığa götüren orta batı eyaletleri ve Pennsylvania. Demokratların 2020 adayını da burada kazanabilecek isimlerden seçmesi gerekecek.

Demokratlar içindeki ilerici damar güçlendikçe bu Cumhuriyetçiler içindeki karşı kanadı da motive ediyor. Demokrat Parti’nin giderek “sola”, azınlıklara, kadınlara, şehirli değerlere kaydığı düşünülürse Trump tabanının onlara yanaşması giderek zorlaşıyor. Demokratlar’ın kırsal kesime, beyazlara, erkeklere, beyazlara, iç bölgeere bir şeyler diyebilmesi gerekir. Yoksa Trump’ın son ana kadar az veya çok hep şansı olur.

Bu arada ortada, iki parti seçmenine de yakın durmaya çalışan ılımlı siyasetçilerin sayısı ve etkisi azalıyor. Trump giderek partisine damgasını vuruyor, ondan çok haz etmeyen birçok Cumhuriyetçi ya susuyor, “suyuna gidiyor” ya da siyasetten çekiliyor. Demokrat Parti’nin de bir parça sola kaymasıyla ortada geniş bir boşluk oluşuyor. Parlamenter sistemde o boşluk için yeni aday partiler çıkabilirdi. Amerikan sisteminde bu daha zor.

Aslında Trump 2008 ekonomik krizi, küreselleşme karşıtlığı, Irak savaşı ve tepeden bakan elitlere karşı biriken negatif enerjinin Amerikan siyasetinde olumlu kanallara sevk edilmesi şansını ve “adam gibi” kaliteli popülizm yapma fırsatını heba ediyor ve popülizme kötü bir şöret veriyor. Kendisini seçen önemli ama sınırlı ve sınırlayıcı koalisyonu genişletmek için yeterince çaba harcamıyor. Kavgayla, polemikle varılabilecek yer sınırlı. Trump’ı seçen grupların ABD toplumundaki oranı giderek azalıyor. Belki Trump’dan uzun vadeli plan ve vizyon beklemek gerçekçi değil ama bu 2020’yi kazanmak için de gerekli.

Trump zenginleri kayıran vergi indirimleri yerine çalışan sınıflara hitap edecek adımlar atsa bu kesim içindeki beyazları aşan bir destek yakalayabilir. Ayrıca kadınları bu kadar itmek niye?

ABD’de 2020’de ekonomik yavaşlamabekleniyor. Ticaret savaşı, yükselen dolar, vergi indirimi ve canlandırma paketlerinin etkisinin azalması, şirket karlarında duraklama, artan petrol fiyatları ve kapitalizmin doğasındaki döngüsel dinamikler (“business cycle”) bu ihtimali artırıyor. Trump bu durumda suçu Demokratlar’a atacak. “Kontrol bizdeyken ekonomi iyiydi, Demokratları seçtiniz böyle oldu” diyecekse de ekonomik durgunluk 2020 yılında Trump’ın işini güçleştirebilir. Ayrıca onu içeride ve dışarıda bazı değişik yollara da itebilir: Ticaretteki çatışmanın ekonomiyi yavaşlatmasından çekinerek belki Çin’le anlaşmanın bir yolunu bulmak gibi. Ayrıca Trump Orta Doğu’da petrol fiyatlarının yükselmesine neden olacak gerilim ve maceralardan uzak durmak isteyebilir. Bu beklenmedik şekilde küçük bazı ödünler kopardıktan sonra İran’la anlaşmayı da beraberinde getirebilir mi? Belki. Ayrıca Suudi Arabistan’da Muhammed bin Selman’a yönelik “oyuncu değişikliği” yapılacaksa da bunun ülkede ve petrol fiyatlarında istikrarsızlık yaratmasından çekinileceği için seçimlerden epey önce olması gerekebilir. Trump İsrail-Filistin barışı ve Kuzey Kore ile anlaşma konusunda da istekli olabilir. Ama tabii iki konu da çok zorlu.

İçeride ise Trump Demokratlarla anlaşıp trilyon dolarlık bir altyapı planını Kongre’den geçirmek isteyebilir: Ama Demokratlar Trump’la ona meşruiyet, normallik, pragmatizm ve başarı görüntüsü verecek, ekonomiyi hareketlendirecek anlaşmalar yapmak isteyecekler mi? Ayrıca Trump Demokratlar kendisine ve yönetimine yönelik soruşturma ve zorunlu tanıklık talepleriyle “saldırıırken” onlarla somut konularda işbirliği yapabilecek mi? Göreceğiz. Burada belki Demokratlar için önemli olan azil için çabalamanın riskli olabileceğini unutmamaları. Trump’a aslında hak etmediği bir mağduriyet kozu vermemeliler. Ama tabii bu konuda esas Mueller’in ne tür kanıtlarla geleceği önemli. Onlar çok güçlü olursa partiyi Trump’a kaptırmaktan, onun partinin marka değerine zarar vermesinden rahatsız ama sessiz ve çekingen bazı Cumhuriyetçiler de kervana katılabilir.

Trump kendine gelecek soruşturma ve denetleme adımlarının adını şimdiden koydu bile: “Başkan’a taciz”. Demokratlar’dan askeri harcamaları ve operasyonları denetleme, belki sınırlama, kendi Rusya ve Trump’ın serveti-vergileri-iş ilişkilerini soruşturmalarını başlatma, Trump personelini Kongre’de sıkıştırma gibi adımlar beklenebilir. Ayrıca insan hakları ve demokrasi konularını daha fazla ABD dış

politikasına sokmaya çalışabilir, silah satışları ve ticaret gibi kalemleri bunlarla ilişkilendirmeye çalışabilirler. Suudlar, Myanmar, Rusya, beki Çin ve hatta Türkiye bu hamlelerden etkilenebilir. Demokratlar Kongre’de Türkiye’ye karşı demokrasi ve insan hakları, Rusya ile silah alımı ve belki YPG’ye karşı askeri hareket gibi konularda daha fazla sorun çıkarabilirler, Trump-Erdoğan arasındaki bazı pazarlıkları baltalamak isteyebilirler.

Kongre’nin bütçe (“cüzdan,”) atama, denetleme, sorgulama ve bir ölçüde kamuoyu oluşturma gibi araç ve imkanları varsa da dış politika sonuçta önemli ölçüde Başkan’ın inisiyatifiyle şekillenen bir alan. Senato’nun da hala Cumhuriyetçilerde olduğu hatırlanırsa Demokratların bu alanda yapabilecekleri sınırlı olacaktır.

Trump içeride tıkanır ve bunalırsa dışarıya yönelebilir, bu durumdaki başkanlar genelde böyle yapar. Ama Trump’dan normal bir şey beklemek de akıllıca mı? Bir de, dışarıya yönelmek, askeri maceralara atılmak da olabilir, İsrail-Filistin, Rusya, Çin, Kuzey Kore ve hatta İran ile anlaşmak da. Hangisi? Bu arada İran, Çin ve hatta Avrupa gibi Trump baskısına maruz kalan aktörler aynen bizim burada yapmaya çalıştığımız gibi seçim sonuçlarını Trump ve politikalarının geleceğini öngörmek için “okumaya” çalışıyorlar: “Trump’ın baskısına karşı 2 yıl daha direnip, dışımızı sıkıp onun gidişini mi bekleyelim, yoksa bu adam (ve zihniyeti) kalıcı olabilir, ona göre pozisyon mu alalım?” Bu yazıyı okuduktan sonra onlara siz ne derdiniz? “İşler biraz karışık” mı?